

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ

*Наталія Гончарова,
кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник відділу географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України, старший
науковий співробітник відділу STEM-освіти
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*

«...пройде не так вже й багато років, і кожен з мільйона школярів отримає такого ж чуйного і такого, що володіє такими ж енциклопедичними знаннями наставника, як Аристотель, – завидний привілей, яким колись володів Олександр, син Філіпа Македонського»

Патрик Сунпес

Постать сучасного вчителя – це образ творчої людини, яка цікавиться здобутками науково-технічного прогресу, в тренді новацій, здатна не лише прогнозувати, а й передбачати зміни, працює над формуванням людини майбутнього.

Науковці Інституту педагогіки НАПН України в Концепції навчання географії України в основній та старшій школі та Концепції економічної освіти в гімназії та ліцеї України до основних якостей сучасного вчителя відносять гуманність, любов до дітей, інтелігентність, високий рівень розвитку інтелекту, освіченість зі свого предмету та суміжних дисциплін, ерудицію, високу культуру поведінки, правдивість, справедливість, порядність, чесність, гідність, працьовитість, самовідданість, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і прийняття творчих рішень, потребу в знаннях, у систематичній самоосвіті тощо [3; 4].

Аналіз праць науковців [1] дозволяє узагальнити поняття професійна компетентність вчителя як складне інтегроване професійно особистісне утворення, в якому внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності розглядаються як джерело й критерії ефективної предметної діяльності в системі

освіти. До неї також належить здатність вирішувати професійні проблеми і типові професійні задачі, що виникають в реальних ситуаціях фахової діяльності, з використанням знань, професійного та життєвого досвіду, цінностей та нахилів.

В контексті впровадження нових освітніх технологій в навчальний процес, зокрема STEM-освіти, структуру професійної компетентності вчителя географії та економіки складає сукупність ключових компонентів, до яких відносимо інформаційну, інноваційну, інтелектуальну, інтегративну, іншомовну, комунікативну, методологічну, методичну, технологічну, продуктивну, предметну, математичну компетентність тощо.

Робота вчителя сьогодні не обмежується лише сухим викладанням власного предмета, а побудована на міждисциплінарних зв'язках, вмінні організувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості учня на засадах особистісно орієнтованої педагогіки та принципах співробітництва.

Вчитель географії та економіки допомагає учням зрозуміти реальний світ, з яким за межами школи вони стикаються. Тому, на наш погляд, важливим для підвищення ефективності навчання є поєднання міжпредметного, прикладного і проблемного підходів до навчання, які є основою STEM-освіти. А це в свою чергу означає підготовку учнів до майбутньої професійної реалізації в умовах ринкової економіки, сприяє формуванню в них STEM-навичок, новаторства і критичного мислення.

Важливим для формування професійної компетентності вчителя географії та економіки є можливість наукової і прикладної роботи, додаткової професійної освіти, яка передбачає стажування педагогічних працівників у навчальних закладах поза місцем постійної роботи; стажування в організаціях-лідерах фундаментальних і прикладних досліджень в області економіки та економічної освіти; формування електронного банку даних: інноваційних програм, дистанційних курсів додаткової освіти, проектів, методичних розробок з

використанням інформаційно-комунікаційних технологій для надання методичної підтримки вчителям економіки в інноваційній діяльності [3].

Варто відзначити, що за результатами проведеного відділом STEM-освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» у 2019 році дослідження «Стан розвитку економічної освіти в закладах загальної середньої освіти України», переважна більшість учителів економіки протягом останніх трьох років взяла участь у програмах професійного розвитку з економіки. Понад 50% опитаних респондентів (загальна кількість респондентів – 1100 осіб) пройшли курси підвищення кваліфікації. Приємно відмітити й те, що 51,4% учителів не вбачають жодних перешкод для власного професійного розвитку, і лише 32,3% зауважили, що їм не вистачає часу на власний саморозвиток [2].

Порівняно новою формою заходів є хакатони. Так, в Україні проходять STEM-хакатони для вчителів фізики, астрономії, хімії, математики, інформатики, біології, технологій, робототехніки, географії та економіки. Під час даних заходів вчителі набувають досвіду неформальної освіти; опановують методи для підвищення інтересу учнівської молоді до STEM за допомогою дизайн-мислення; дізнаються від новаторів-освітян про те, як змінити підходи до викладання предметів в контексті впровадження STEM-освіти; набувають практичний досвід роботи в групах щодо розробки міждисциплінарних проєктів та методик тощо.

Отже, вчитель географії та економіки сьогодні – це організатор і мотиватор, модератор і новатор, комунікатор, фасилітатор і консультант; це особистість, яка готова навчатися впродовж життя і навчати цьому своїх учнів.

Зазначимо, що поліпшення якості географічної та економічної освіти є необхідною умовою для формування інноваційного суспільства та підвищення конкурентоспроможності економіки нашої країни; а занурення в STEM-орієнтоване середовище сприяє формуванню в учнів основних навичок XXI століття.

Список літератури:

1. Гончарова Н.О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання STEM. - Наукові записки Малої академії наук України. – 2015. – № 7. – С. 141-147.
2. Гончарова Н.О. Економічна освіта в Україні (висновки за результатами дослідження - Н.О. Гончарова, О.О. Патрикеева, І.В. Каменєва. - Управління освітою. – 2019. – №8(416). – С. 30-43.
3. Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України. – К.:ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. – 48 с.
4. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки.— К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.— 56 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

*Наталія Барадія,
кандидат педагогічних наук, науковий
співробітник відділу навчання
географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України*

Нова українська школа впроваджує компетентнісний підхід до формування змісту та організації освітнього процесу. Компетентнісна освіта базується на знаннях, досвіді та цінностях особистості. Її мета полягає в тому, щоб навчити учнів застосовувати набуті знання й уміння в конкретних навчальних та життєвих ситуаціях, тобто вони мають стати прикладно-практичними й не залишатися теоретичним вантажем. Компетентнісна освіта орієнтована на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів: знань, умінь, навичок, на формування ставлень, досвіду, що дає людині змогу діяти адекватно в певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Сьогоденні виклики диктують такі умови, що змін потребує як система освіти в цілому, так і навчання економічної складової в освітньому курсі географії зокрема. Для того, щоб ґрунтовно засвоїти й зрозуміти економічну складову змісту шкільної географії, учням необхідно знати її засади, які складаються з наукових понять [1].

Дуже важливим завданням сучасної освіти є формування економічної компетентності на уроках географії. Під економічною компетентністю сучасного учня розуміють сукупність економічних знань та практичних вмінь, економічної